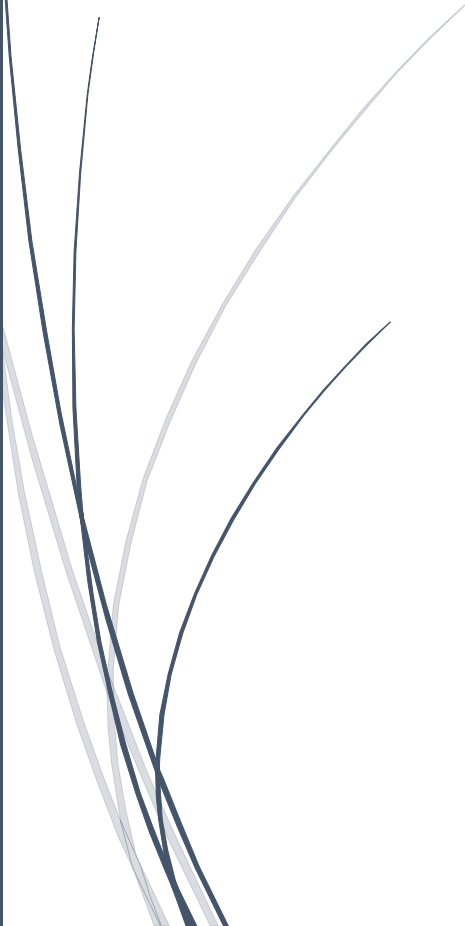

24-10-2024

Landsroyndir

Tilmæli frá Fólkaskúlaráðnum til
landstýrismannin í barna- og
útbúgvingarmálum

Fólkaskúlaráðið

Tilmæli frá Fólkaskúlaráðnum viðvíkjandi landsroyndum

Inngangur

Fólkaskúlaráðið hefur viðgjört skipanina við landsroyndum. M.a. hava Jenny Lydersen, undirvísingarleiðari og Eyðun Gaard, stjóri í Námi greitt frá um upprunanum til landsroyndirnar, endamálinum, tilgongdini at talgilda og menna skipanina, vansar við skipanini, og um hvussu úrslitini higartil hava verið nýtt sum eftirmetingaramboð og partur av undirvísingini í skúlunum.

Lógargrundarlagið

Landsroyndir eru heimilaðar í § 14, stk. 4, 5 og 7 í løgtingslóg nr. 125 frá 20. juni 1997 um fólkaskúlan, sum seinast broytt við ll. nr. 85 frá 16. mai 2022. Ásetingarnar eru:

“§ 14. Stk. 4. Landsstýrismaðurin skipar fyri landsroynd í føroyskum, støddfrøði og náttúru og tøkni í 4. og 6. flokki eftir nærri ásettum reglum. Landsstýrismaðurin kunnger miðalúrslitið fyri landið í føroyskum, støddfrøði og náttúru og tøkni í 4. og 6. flokki og almannakunngerð samstundis frágreiðing um royndarúrslitið. Royndarúrslitini hjá einstaka næminginum, sbr. tó stk. 8, flokkinum ella skúlanum, eru í trúnaði. Starvsfólk skúlans o.o., sum taka ímóti ella viðgera úrslitini í landsroyndini, hava taginarskyldu um hesar upplýsingar.

Stk. 5 Støðuroyndir og landsroyndir, sbr. stk. 2, 3 og 5, skulu vera ein liður í arbeiði skúlans at eftirmeta undirvísingina, sbrt. stk. 1.

Stk. 7. Næmingar og foreldur, sbr. § 65, skulu regluliga fáa at vita skúlans áskoðan um, hvat næmingarnir fáa burtur úr skúlagongdini. Foreldur og næmingar skulu verða kunnað um úrslitini í lands- og støðuroyndum. Mentamálaráðið sendir einstøku skúlunum úrslitini hjá teirra næmingum í landsroyndini. Tað áliggur skúlaleiðaranum at viðgera úrslitini frá landsroyndini saman við einstøku læraranum og leggja eina ætlan fyri, hvussu neyðugar ábøtur skulu fremjast. Skúlaleiðarin skal í seinasta lagi 3 mánaðir eftir, at skúlin hevur fingið royndarúrslitini, senda Mentamálaráðnum eina frágreiðing um, hvørji tiltøk og ætlanir úrslitini í landsroyndini hava elvt til.”

Ætlanin við landsroyndum

Í lógaruppskotinum at seta landsroyndir í gildi var undirstrikað, at landsroyndir bert eru ein partur av eftirmetingarvirksemi skúlans, og at tær ikki kunnu koma í staðin fyri ta regluligu eftirmetingina, sum skúlarnir skipa fyri øll skúlaárin. Støðug eftirmeting av undirvísingini eigur at vera ein natúrligur partur av virkseminum í øllum flokkum og eigur at fata um allar partar av úrtøku næmingsins, bæði fakliga og sosialt.

Endamálið við lands- og støðuroyndunum er at tryggja skúlum, foreldrum, næmingum, lærarum og myndugleikum innlit í fakliga støðið í fólkaskúlanum. Eisini er málið, at landsroyndirnar skulu vera eitt amboð hjá lærarum og skúlaleiðslu at meta um fakliga

Fólkaskúlaráðið

støðið hjá næmingunum og at tillaga og málrætta undirvísingina til tørv og fortreytir hjá einstaka næminginum. Harumframt er málið við lands- og stöðuroyndum at styrkja eftirmetingarskipanina í skúlunum.

Við stöði í landsroyndunum varð hildið, at landsroyndin var eitt amboð at rætta viðurskifti í undirvísingini, sum bera á skeiva borðið. Eisini varð dentur lagdur á, at eftirmeting ikki í sær sjálvum er eitt endamál, men kann, um hon verður nýtt á rættan hátt, vera eitt virðismikið amboð hjá myndugleikum, skólum, foreldrum og næmingum til at fáa at vita, hvussu støðið er, og samstundis verða nýtt sum amboð at leggja undirvísingina til rættis frameftir.

Harumframt eru landsroyndirnar ætlaðar sum amboð og ítøkiligt grundarlag hjá skólum og foreldrum at fylgja við, gera mennandi átøk og meta um fakliga støðið í teirra egna skúla samanborið við landsúrslitið. Eisini eru landsroyndirnar eitt amboð hjá myndugeikum at meta gongdina, fakliga støðið í skúlunum kring landið og at taka stig til møguligar broytingar í fyriskipanum, krøvum og bygnaði fólkaskúlans.

Tað er tó týðningarmikið at gera vart við, at landsroyndin langt frá sigur alt um førleika næminganna. Men royndirnar kunnu tó geva eina ábending um, hvussu stöðan er. Ætlanin er, at úrslitið skal nýtast sum partur av samlaðu eftirmetingini hjá skúlunum við atlitum til innihaldi, háttalagi o.ø. til tess at betra um undirvísingardygðina og úrtøkuna hjá næmingunum.

Móttøkan í skúlunum

Frá byrjan av hava ymiskar áskoðanir verið millum skúlafólk um skipanina at hava landsroyndir. Í Skúlablaðnum og miðlunum annars hevur í nógv ár verið tosað um, at landsroyndirnar eiga at verða endurskoðaðar. Ætlanin við landsroyndum var, sum umrøtt omanfyri, tvístreingja. Landsroyndirnar skuldu bæði fata um yvirskipaða málið hjá landinum at eftirkanna støðið í fólkaskúlanum og gera ábøtur og samstundis, at tær skuldu vera eitt námsfrøðiligt og fakligt amboð hjá skúlunum og lærarunum. Harumframt skuldu tær vera partur av samstarvinum við foreldrini um úrtøkuna hjá næmingunum og vera grundarlag fyri at seta átøk í verk í mun til náddu úrslitini. Hetta kann vera ein avbjóðing, at ein eftirmetingarskipan hevur ymisk endamál og skal nýtast bæði lokalt í einstaka skúlanum og yvirskipað hjá skúlamyndugleikunum.

Landsroyndirnar hava elvt til ávíst kjak, helst fyrstu árin. Hetta kjak hevur mest snúð seg um landsroyndir sum amboð og trupulleikar við talgildingini. Spurningar eru settir við, hvørt tørvur er á landsumfatandi eftirmeting, nýtsluna og hvørja nyttu landsroyndir hava í undirvísingarlíga og námsfrøðiliga virkseminum í skúlunum. Harumframt hava røddir eisini verið frammi, sum geva landsroyndunum ein part av skuldini fyri mistrivnaði og mistreysti millum børn, ið skulu til landsroynd, sum enntá kann føra til

Fólkaskúlaráðið

skúlaaftran. Utan mun til ymsu fatanirnar, so hava skúlarnir fingið afturmelding um, hvat einstaki næmingurin, sum hefur lutikið í royndini, hefur megnað júst royndardagin í ávísu lærugreinini og ávísu spurningunum. Saman við regluligu eftirmetingini kundi henda afturboðan verið eitt amboð hjá skúlunum at mett um og lagt til rættis undirvísingina hjá bæði flokkum og einstøku næmingunum, serliga um tað er týðilig ábending um, at ein flokkur sum heild hefur trupulleikar innan ávíst lærugreinaøki

Eisini verður víst á, at skipanin við landsroyndum hefur ikki rokkið ætlaða málinum at verða nýtt sum eitt eftirmetingaramboð bæði hjá landi og fólkaskúlum. Harumframt eru ymsar hugsanir um, hvørt landsroyndir í veruleikanum kunnu verða nýttar sum eitt fakligt og námsfrøðiligt støðisamboð í samskipan, eftirmeting, at skipa framhaldandi læring og í samstarvinum millum skúla og heim.

Tað er tó ymiskt, hvussu nógv skúlarnir nýta landsroyndir sum eitt eftirmetingaramboð og at nýta í arbeiðinum at leggja komandi undirvísing hjá næminginum og flokkinum til rættis. Eingin kanning er gjørd í hesum sambandi, og tí ber ikki til at gera eina einvísa niðurstøðu.

Onnur eftirmeting av landsroyndunum

6. januar í 2016 setti Rigmor Dam táverandi landsstýriskvinna ein arbeiðsbólk at gera tilmæli um, hvussu ætlanin í samgonguskjalinum viðvíkjandi eftirmeting kundi verið sett í verk. Í samgonguskjalinum hevði landsstýrið sett sær sum mál, :

“...at eftirmetingar í skúlaverkinum verða endurskoðaðar. Henda endurskoðan ella eftirmeting eigur at vísa á, hvussu vit kunnu fáa størri námsliga nyttu burtur úr teimum hagtølum og útgreiningum, sum hesar royndir útvega okkum.”

Arbeiðsbólkurin handaði landsstýriskvinnuni tilmælið 3. apríl í 2016. Eftirmetingin vísir á nøkur ivamál, ið framvegis gera seg galdandi viðvíkjandi landsroyndunum. Fyrst og fremst, sum sagt verður í hesum brotinum, at fígging verður fingin til vega at greina úrslitini:

“Okkara tilmæli at varðveita verandi royndir er grundað á, at neyðug arbeiðsorka og fígging verður sett av til at viðgera, greina og kunna um royndarúrslitini. Verður tað ikki gjørt, verður mælt til, at royndir, sum ikki eru í próvtøkuhøpi, verða avtiknar!”

Hetta er framvegis ein støða, sum ikki er loyst. Greining og niðurstøður, sum byggja á greiningarúrslit vanta framvegis. Eftirmetingin frá 2016 verður lögð saman við hesum álitinum.

Fólkaskúlaráðið

Fráboðan til skúlarnar

Frágreiðingar eru gjórdar øll árin frá 2008 – 2023 um úrslitini í landsroyndunum, eisini við tilmæli um, hvat skúlarnir eiga at taka atlit til innan ymsu økini í lærugreinunum føroyskum, støddfrøði og náttúru og tøkni. Frágreiðingarnar eru almennar og eru latnar øllum skúlum.

Harumframt hava allir skúlar fingið úrslitini hjá einstaka næminginum í hvørjari uppgávu í øllum royndarlærugreinunum, so at skúlarnir kunnu meta um og og seta inn eftir tørvi. Skúlin kannar næmingarnar, umframt at lærarin í lærugreinini í flestu førum umrøður úrsitið saman við foreldrum næmingsins, sum fáa innlit í úrslitini hjá sínum barni, fáa at vita miðtalt í royndarlærugreinunum fyri skúlan og fyri landið.

Skúlaleiðarin skal sambært lógini eisini viðgera úrslitini saman við lærararunum, sum undirvísa í einstøku lærugreinunum. Hetta er sera umráðandi, so at lærari og leiðsla kunnu umrøða úrslitini í felag og gera eina ætlan fyri víðari arbeiðið og tann leiklut, sum landsroyndarúrslitini skulu hava í eftirmeting skúlans. Harumframt hvussu úrslitini verða nýtt í arbeiðinum at ráðleggja undirvísingina í royndarlærugreinunum.

Afturboðanir frá skúlunum

Skúlaleiðarin skal í seinasta lagi 3 mánaðir eftir, at skúlin hevur fingið úrslitini, senda Barna- og útbúgvingarmálaráðnum eina frágreiðing um, hvørji tiltøk og ætlanir, skúlin ætlar at seta í verk í sambandi við royndarúrslitini hjá næmingunum.

Frágreiðingarnar frá skúlunum viðvíkjandi landsroyndunum fyrstu árin vísa, at landsroyndarúrslitini verða nýtt til at betra um innihald og háttalag í undirvísingini, umframt sum tilefving at gera undirvísingina meira fjøltáttaða. Harumframt hava fleiri skúlar greitt frá, at teir hava sett í verk ymisk menningarátøk at bota um undirvísingardygðina. Sum dømi kunnu nevast lesi-, skrivi- og rokniátøk. Einstakir skúlar hava greitt frá, at regluligar stöðuroyndir verða gjórdar í lærugreinunum til tess betur at kunna meta um úrtøku næminganna, og við støði í stöðuroyndunum hevur skúlin tillagað undirvísingina í mun til fortreytirnar hjá tí einstaka næminginum.

Barna- og útbúgvingarmálaráðið hevur ikki greinað úrslitini frá landsroyndunum nærri og nýtt tey sum grundarlag í arbeiðinum at menna fólkaskúlastipanina. Eisini hevur tað víst seg, at afturmeldingar frá skúlunum draga út, tí at skúlarnir ikki rættiliga síggja endamálið við frágreiðingunum, tá ið eingin afturmelding er frá landsmyndugleikanum til teirra frágreiðingar.

Barna- og útbúgvingarmálaráðið tók tí fyri tveimum árum síðani avgerð um at broyta mannagongd og heitti á Nám um at savna eftirmetingarnar frá skúlunum, viðgera tær

Fólkaskúlaráðið

og lata landsstýrismanninum tilmæli um, hvørji átøk Nám heldur verða neyðug at seta í verk.

Nám hevur víst á, at afturmeldingarnar og ítøkiligu frágreiðingarnar frá skúlunum eru rættiliga ymiskar og heldur tí, at ein frymil, sum byggir á námsfrøðiligar spurningar, átti at verið gjørdur til skúlarnar at greiða frá sínum niðurstøðum og átøkum í sambandi við landsroyndarúrslitini. Nám hevur eisini tikið stig til at seta ein greinara at hyggja nærri eftir dátatilfarinum og gera frágreiðingar um, hvat dátatilfarið frá landroyndunum vísir, og hvussu vit kunnu nýta hetta tilfar. Dátugreiningin er júst lögð fram, og hevur ikki verið viðgjørd í Fólkaskúlaráðnum.

Niðurstøða og tilmæli frá Fólkaskúlaráðnum

Fólkaskúlaráðið metir ikki, at landsroyndirnar skulu halda fram í verandi líki. Ráðið heldur, at um skipanin við landsroyndum skal halda fram, má endamálið verða meira eintýðugt, um hon antin skal vera eitt eftirmetingaramboð hjá landsmyndugleikanum, ella eitt námsfrøðiligt amboð hjá skúlunum. Fólkaskúlaráðið heldur ikki, at verandi landsroyndirnar nóg væl megna at røkka hesum báðum økjum samstundis.

Spurningurin má fyrst og fremst vera, hvussu vit kunnu menna skúlan. Landsroyndirnar, sum tær eru skipaðar í dag, eru rættiliga umfatandi og virka sum ein próvtøka fyri alt pensum í royndarlærugreinunum. Harafturat fylla tær nógv í summum skúlum. Neyðugt er tí, at landsstýrismaðurin ger eina skipan, sum er eitt veruligt menningaramboð.

Fleiri mæla til at strika landsroyndina í náttúru og tøkni, í hvussu er í 4, fl., meðan hon kundi verið viðkomandi í 6. flokki, har eftirmett verður, um næmingarnir hava ognuð sær grundleggjandi amboð í lærugreinapørtunum, sum teir skulu nýta frameftir í ávikavist alis- og evnafrøði, lívfrøði og landalæru. Tó metir Fólkaskúlaráðið tað verða ivasamt, um tað er rætt at eftirmeta eina lærugrein einans bókliga, sum er ætlað at verða meira verklig.

Eisini má støða takast til, hvørt landsroyndin skal liggja í endanum ella byrjanini av skúlaárinum. Skal hon nýtast sum eitt námsfrøðiligt amboð at leggja undirvísingina til rættis, heldur Fólkaskúlaráðið tað verða skilabest at leggja hana í byrjanini av einum skúlaári. Skal hon harafturímóti nýtast sum ein eftirmeting, er skilabest at leggja hana í endanum av einum skúlaári.

Mælt verður landsstýrismanninum til at viðgera, um landsroyndirnar við nevndu grundgevingum eiga at verða tiknar av, ella onnur skipan eigur at verða sett í verk. Grundgevingarnar í fólkaskúlaráðnum og yvirhøvur eru rættiliga ymiskar og byggja ikki á nærri kanning.

Fólkaskúlaráðið

Landið hefur ekki sett neyðugu orkuna av til at menna, eftirmeta og dagføra og at nýta landsroyndirnar og landsroyndarúrslitini. Tilfarið, ið Fólkaskúlaráðið tí hefur at byggja sínar niðurstøður á, byggir á landsroyndarfrágreiðingarnar og tær ymisku hugsanirnar, sum hava verið frammi. Landsroyndarfrágreiðingarnar vísa eina framgongd og faklig úrslit, men grundarlagið undir landsroyndinum er broytt so ofta ávegis, at illa ber til at samanbera ár fyri ár. Vit sakna fakligt grundað tilfar, og tí er sera trupult at gera umfatandi niðurstøður, eisini tí at landroyndarúrslitini ikki eru brúkt hagtalsliga til at greina úrslit og samanhangir m.a. millum námsætlanir og undirvísing ella fakligu spjaðingina.

Umráðandi er, at skúlarnir hava eftirmetingaramboð. Ein nærri viðgerð, sum Fólkaskúlaráðið fer at mæla til verður sett í verk, eigur eisini at taka støðu til, um onnur skipan enn landsroyndir skal verða nýtt sum eftirmetingarskipan og námsfrøðiligt amboð.

Í hesum sambandi verður mælt landsstýrismanninum til kanna, um altjóða kanningar sum eitt nú Pearls, TIMSS ella onnur eftirmetingarskipan skal verða sett í verk, so at vit kunnu gera samanbering yvir tíð og bera saman við onnur lond. Vert er at hava í huga, at hesar kanningar eru fyri fjøldina og ikki einstaka næmingin.

Samanumtikið heldur fólkaskúlaráðið og fer at mæla til:

- at landsstýrismaðurin eigur at menna tey námsfrøðiligu og fakligu eftirmetingaramboðini, sum fólkaskúlin skal nýta
- at arbeiði verður sett í verk at menna landsroyndirnar til eitt námsfrøðiligt amboð, ikki at seta úr gildi, men tillaga og gera greitt, hvat og hvussu landsroyndirnar skulu nýtast
- at skúlarnir verða spurdir um, hvørji námsfrøðilig og faklig eftirmetingaramboð teir sakna og ynskja at fáa til vega
- at landsstýrismaðurin fær til vega neyðugu orkuna at menna støðuroyndir, sum lærarar sjálvir kunnu brúka í undirvísingini. Hesar royndir eru heimilaðar í § 14 í fólkaskúlalógini, men ongantíð settar í verk.
- at royndir, sum verða gjørdar, bæði støðuroyndir og landsroyndir skulu verða grundaðar á góðkendar normar og onnur viðurskifti, sum eru neyðug til tess at gera námsfrøðiligar royndir, sum eisini kunnu samanberast ár fyri ár.

Fólkaskúlaráðið fer at enda at mæla til, at landsstýrismaðurin setur ein arbeidsból at viðgera tilmælini hjá Fólkaskúlaráðnum nærri og at fáa til vega neyðugt grundarlag fyri støðutakanini um eftirmetingarskipan í fólkaskúlanum. Støða eigur m.a. at verða tikin til neyðugar broytingar, tillagingar, uppfylging og dagliga umsiting av økinum.

Fólkaskúlaráðið

Arbeiðsbólkurin kundi hóskandi verið mannaður við umboðum fyri myndugleikarnar, námsvísindadeildina og Nám, men eisini er umráðandi, at vanligi lærarin og leiðsla eru umboðað.

Tórshavn 24. oktober 2024

vegna
Fólkaskúlaráðið

Vagn Foldbo,
Formaður

Í Fólkaskúlaráðnum eru:

Vagn Foldbo, formaður
Jenny Lydersen, samskipari
Høgni Warberg
Gunnvør Højgaard
Tóra Joensen
Tom Joensen
Maria á Boðanesi
Janus Vang
Magnus Tausen, skrivari